

**Okruhy ke SZZ pro studenty bakalářského studia oboru
Sociální pedagogika a volný čas - prezenční forma**
(platné pro studenty přijaté ke studiu v akademickém roce 2014/2015 a později)

Studenti skládají ústní státní závěrečnou zkoušku z disciplín, jež tvoří základ oboru:

1) Sociální pedagogika a volný čas

a) Obecná část (celkem 21 otázek)

(okruhy ze sociální pedagogiky a metodologie)

b) Aplikovaná část (celkem 30 otázek)

(okruhy z pedagogiky volného času, sociální patologie, sociální práce, sociální politiky a multikulturní výchovy)

2) Pedagogika (celkem 22 otázek)

3) Aplikovaná psychologie (celkem 31 otázek)

4) Obhajoba bakalářské práce

Systém okruhů k SZZ je vytvořen tak, aby pokryl všechny klíčové oblasti sociální pedagogiky.

Předpokladem pro úspěšné složení SZZ jsou nejen teoretické znalosti, ale i praktické dovednosti studentů. Ke každé otázce si studenti podle zadání připraví praktické ukázky (kasuistiky, reflexe ze svých pedagogických deníků, portfolia, analýzy zpracovaných studií, excerpta ze studia primární a sekundární literatury, výchovné a metodické postupy apod.). Komise (zkoušející) posuzuje, jak je student schopen propojit teoretické znalosti a praktické zkušenosti (příklady). Posuzuje se adekvátnost příkladů, pochopení problematiky, vhodnost metodických postupů apod.

Student si před komisí vylosuje 2x otázku ze sociální pedagogiky (nejdříve vybírá z otázek A) obecné části a následně B) aplikované části), 1x otázku z pedagogiky, 1x otázku z aplikované psychologie.

1) SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA A VOLNÝ ČAS

A) OBECNÁ ČÁST sociální pedagogiky a metodologie

Oblast sociální pedagogiky

1. Sociální pedagogika jako vědecká disciplína, její interdisciplinární charakter a spolupráce s jinými disciplínami. Sociální pedagogika a sociální práce, definování obou disciplín a jejich vzájemného vztahu v oblasti teorie a praxe (popř. legislativy). Sociální pedagogika a pedagogika volného času, sociální patologie, andragogika, gerontagogika, multikulturní výchova, filozofie a sociologie, uveďte vzájemné souvislosti.
2. Příklady metod a forem sociální pedagogiky, provázanost s oblastmi pedagogiky volného času, možnosti pedagogické práce v oblasti mimoškolní výchovy a pedagogiky volného času. Osobnost sociálního pedagoga a jeho osobnostní rozvoj. Charakterizujte cílové skupiny sociální pedagogiky a uveďte možnosti sociálně pedagogické práce s těmito skupinami (děti, dospívající, dospělí, specifika sociálně znevýhodněných skupin, aktivizace seniorských skupin, menšiny, migrující cizinci, Romové). Axiologická dimenze v práci sociálního pedagoga. Hodnotová výchova jako součást aktivizace jedince. (Uveďte příklady výchovy k hodnotám)

3. Vliv prostředí na rozvoj jedince, typologie prostředí, rozdělení prostředí (dělení podle prostoru, povahy činnosti, charakteru, teritoria a působících podnětů). Význam vlivu prostředí na vývoj jedince, úloha prostředí ve výchově. Rozved'te pojem pedagogizace prostředí v souvislosti s historií sociální pedagogiky (Bosco, Pestalozzi aj.). Charakterizujte negativní vlivy prostředí, ohrožení prostředím a rizikové faktory. Sociální skupiny, definice malých sociálních skupin (primární, sekundární, formální, neformální, vlastní, cizí, referenční a členská). Stav sociálního vykořenění. Význam vrstevnických skupin v kontextu sociální pedagogiky.
4. Sociální pedagogika v Evropě a ve světě, komparace sociální pedagogiky (Polsko, Německo, Slovensko, Velká Británie, USA). Globální rozvojové vzdělávání ve vztahu k sociální pedagogice. Přijetí spoluzodpovědnosti za rozvoj světa. Pochopení souvislostí mezi vlastním životem a rozvojem společnosti. Výchova ke kritickému myšlení v kontextu sociální pedagogiky. Kritická reflexe mediálních sdělení k sociálním tématům (migrace, menšiny, sociální znevýhodnění). Základy kritické argumentace.
5. Sociální pedagogika v kontextu inkluzivního vzdělávání. Projekty zaměřené na aktivizaci sociálně znevýhodněných skupin v prostředí (uveďte příklady z praxe). Uplatnění sociálního pedagoga na trhu práce, jeho působení v nejrůznějších oblastech pedagogiky, sociální pedagogiky, sociální práce aj. Profesiogram sociálního pedagoga.
6. Historické aspekty vzniku a rozvoje sociální pedagogiky (např. J. J. Pestalozzi, G. A. Lindner, P. Natorp). Kořeny sociální pedagogiky v historických koncepcích dějin významných představitelů (např. úloha a význam františkánů, jezuitů), výchovné koncepce D. Bosca, A. S. Makarenka, E. T. Setona, R. Baden-Powela, J. Foglara apod. (*Předpokládá se znalost minimálně tří děl výše uvedených autorů a jejich filozoficko-pedagogický rozbor.*)
7. Vztah mezi sociologií a sociální pedagogikou. Důvody vzniku sociologie – podmínky 19. století, tradiční vs. moderní společnost, průmyslová revoluce, geografická a sociální mobilita. *Student/ka musí své znalosti doložit na datech – počet lidí žijících ve městech, mobilita obyvatel, reálné problémy počáteční fáze vzniku moderní společnosti.* (J. Keller, P. L. Berger, Z. Bauman)
8. Sociální role a její funkce na stabilizaci sociální struktury. Vnější a vnitřní faktory utvářející sociálních rolí, internalizace. „Autentické“ a „povrchní“ sociální role (gender, etnicita, náboženství). Vznik „já“ (jáství) v teorii hraní rolí G. H. Meada (hraní rolí, přebírání rolí „významných druhých“, přebírání rolí „zobecněného druhé“). Princip posilování sociálního vyloučení – vztah předsudků a sebepojetí. *Student/ka si připraví vlastní příklad na princip vzniku „já“ prostřednictvím hraní rolí.* (J. Keller, P. L. Berger, Z. Bauman)
9. Moderní společnost a nacionalismus. Nacionalismus v Evropě jako úspěšné sociální pouto. Pozitiva a negativa nacionalismu. Gellnerovy 4. evropské zóny. Problematika střední Evropy (3. zóna). Nacionalismus a změny po Druhé světové válce. Vznik variant evropského sociálního státu. Příčiny ústupu nacionalismu v 2. polovině 20. století. *Na základě historických znalostí si student/ka připraví jeden vlastní příklad dopadu nacionalismu na situaci v ČR od konce 19. století do konce 90. let 20. století.* (E. Gellner, J. Keller, M. Hroch)

10. Změna charakteru vývoje světa od 70. let 20. století do současnosti. Globalizace – principy prohlubující globalizační tendence, teorie sítí, riziková společnost, reflexivní moderna, vynucená individualizace, tekutý dohled. Změna vztahu globálního a lokálního (glokalizace). Globalizace a imigrace, problematika „multikulturalismu“ globalizace a moderní terorismus. Problém sociálních věd na počátku 21. století – normativní a metodologický nacionalismus vs. normativní a metodologický kosmopolitismus. *Na základě konkrétních údajů a příkladů student/ka doloží pochopení rozdílů mezi dobou nacionalismu a dobou transnacionálních společností.* (E. Gellner, U. Beck)
11. Vztah antropologie a sociální pedagogiky. Jinakost – diverzita – jako podstata sociální pedagogiky. Dynamika vztahu mezi více etnickými skupinami – socializace, enkulturace, akulturace. Terénní výzkum v antropologii a v sociální pedagogice. *Student/ka si připraví příklad možného konkrétního terénního výzkumu, jehož cílem by bylo porozumět odlišnosti, která je součástí našeho sociálního světa.* (Budil, Eriksen)
12. Vznik moderního (biologického) rasismu od 18. do počátku 20. století. – zámořské cesty, jazyky ráje, vznik árijské „mytologie“, dominance Západu (vyrovnání se s moderní společností), externí a interní poptávka po rasismu. Vztah moderního rasismu a moderního nacionalismu. *Student/ka prokáže znalost literatury pojednávající o vzniku rasismu.* (Budil, Eriksen, Foucault)
13. Celoživotní učení a vzdělávání v kontextu současné společnosti, u nás i ve světě. Rozdíl mezi celoživotním učením a vzděláváním. Trendy v celoživotním učení. Andragogika, její význam a poslání, současná situace ve vzdělávání dospělých, trendy v andragogice. Definování andragogiky, historický kontext, sociální hnutí jako významný faktor pro utváření andragogiky. Vzdělávání dospělých jako sociální hnutí.
14. Didaktická teorie vyučování dospělých, didaktické formy, didaktické metody, didaktická kostka, didaktické principy ve vzdělávání, pyramida naslouchání, projektování. Výuka dospělých jako komunikační proces, asertivní jednání, kreativita dospělého, alternativní metody ve vzdělávání dospělých, projektování jako součást vzdělávání dospělých. Oblasti rekvalifikace, současná situace na trhu práce, nezaměstnanost a rekvalifikace, nabídka vzdělávacích programů určených dospělým.
15. Stáří jako společenský fenomén, gerontagogika jako disciplína budoucnosti. Stručný vhled do psychologie stárnutí, kontext filozofie a sociologie stárnutí. Funkce vzdělávání v postproduktivním věku, Univerzity III. věku, kluby seniorů. Aktivizace seniorů, definice, aktivizační techniky, primární, sekundární a terciální aktivizace. Ageismus a jeho projevy ve společnosti.

Metodologická oblast sociální pedagogiky

16. Jaké jsou nástroje poznávání světa? Filozofie vědy a epistemologie. Co je to metodologie? Jak se liší sociálně vědní zkoumání (poznávání světa) od zkoumání světa přírodního? Pojmové vymezení: metodologie, strategie výzkumu, metoda (angl. methodology), metodika a technika. Paradigma vědeckého zkoumání (T. Kuhn). Předmět výzkumu a předmět oboru sociální pedagogiky, jev, fenomén, cíle a produkty výzkumu.

Teorie popisné, explanační a deskripční. Vědecká práce jako vytváření poznatků a jako cesta k objevům (metoda tradice, autority, apriori, vědy).

17. Kvalitativní a kvantitativní paradigma – strategie poznávání. Odlišnosti ve filozofii - pozitivismus x fenomenologie, hermeneutika; odlišnosti v cílech a smyslu výzkumu; odlišnosti ve výzkumných metodách a technikách; odlišnost ve volbě výzkumného souboru; odlišnosti v myšlenkových strategiích a postupech.
18. Principy kvalitativního výzkumu. Proč zkoumáme kvalitativně? Lidé a příběhy, narativní modus poznávání světa, druhých a sebe samotného. Narativita a prožívání, omezenost jazykového kódu. Příběh jako interpretace životní zkušenosti, příběhy a jejich hodnota. Úrovně prožitků, jejich fixace a analýza. Výzkumné strategie, jejich principy a vhodnost ve vztahu k výzkumnému jevu (fenoménu). Případová studie, etnografický výzkum, biografický výzkum, fenomenologická strategie, zakotvená teorie, akční výzkum, obhajující a kritický výzkum atd. *(Student/ka si zvolí jednu ze strategií a detailně ji popíše, u ostatních vysvětlí podstatu přístupu.)*
19. Metody sběru a získávání dat (údajů). Druhy rozhovorů (míra strukturovanosti rozhovorů, narativní, neformální a fenomenologický rozhovor). Ohnisková skupina a skupinový rozhovor, relativizace vhodnosti metody ve vztahu k předmětu zkoumání. Pozorování (míra strukturovanosti, zúčastněné a nezúčastněné pozorování, standardizované a nestandardizované pozorování). Analýza dokumentů a výtvorů lidské činnosti, možnosti uplatnění projektivních technik pro sběr dat (problematika jejich analýzy, odlišnost jejich využití v diagnostice). Princip projektivních metod (spodobnění, tvary neurčitého významu, historie), verbální a grafické metody, manipulace s objekty a jejich třídění, obsahová analýza, sémantické metody. Metody měření sociálních vztahů.
20. Vybrané metody analýzy kvalitativních dat. Hermeneutická, fenomenologická, rámcová, obsahová, diskursivní analýza, analýza prostřednictvím zakotvené teorie (otevřené kódování, axiální kódování, selektivní kódování). Principy jednotlivých přístupů, kódování, induktivní postupy, vytváření kategorií a témat, koncipování teorie a závěrů výzkumných šetření. *(Student/ka si zvolí dvě metody analýzy dat a detailně ji vysvětlí. Jedna z nich může být využita ve výzkumné části BP. U ostatních analýz vysvětlí základní podstatu a principy.)*
21. Principy kvantitativního výzkumu. Základní odlišnosti od kvalitativní strategie, filozofie, principy. Konstrukce hypotéz a jejich testování. Problémy a hypotézy, obecnost a specifická problémů a hypotéz (možnosti problémů a hypotéz, hodnoty a definice). Typy proměnných (stupnice měření, nominální, ordinální, metrická a poměrová), pořizování výběru a náhodnost, princip znáhodňování (pojmy a konstrukty, konstitutivní a operacionální definice konstruktů a proměnných, závisle a nezávisle proměnné, aktivní a určené proměnné, intervenující proměnná).

B) APLIKOVANÁ ČÁST sociální pedagogiky a volného času

Oblast pedagogiky volného času

1. Pedagogika ve volném čase a Zážitková pedagogika. (Definice, předmět, funkce, principy a metody výchovy a učení ve volném čase.) Osobnost pedagoga ve volném čase. Aktivity a činnost ve volném čase obsahová náplň, klasifikace, význam, metody a formy práce. Typologie volnočasových aktivit ve vztahu k věku, pohlaví, vzdělání, lokalitě a dalších proměnných. Rodina a výchova dětní ve volném čase.
2. Vznik a význam organizované činnosti ve volném čase v 19. – 20. stol. (YMCA, YWCA, Sokol, Junák, Pionýr, Česká táborská unie, Liga lesní moudrosti atd.) Kritické zhodnocení vývoje po roce 1948. Přehled sdružení a organizací pečujících o výchovu ve volném čase ve vybraných evropských zemích.
3. Definice her a jejich atributy, výchovný význam her. Analýza výchovných principů, her, pojetí výchovy, hodnot a ideálů ve vztahu k dnešní mládeži. Výchovný systém E. T. Setona, A. B. Svojsíka, Jaroslava Foglara a jejich pojetí hry v mimoškolních organizacích a celkové zhodnocení jejich pedagogického přínosu.
4. K. Hahn a pedagogika zážitku. Zážitek, prožitek a zkušenost. Zdroje zážitkové pedagogiky. Emoční prožívání z hlediska ontogeneze, subjektivní a objektivní nebezpečí při výchově zážitkem. Význam zážitku pro výchovu ve volném čase. Autentické učení, teorie optimálního prožívání (Czikszentmihalyi), teorie rozmanitých inteligencí (Gardner), David A. Kolb - teorie zkušenostního učení, model ALACT (Fred A. J. Korthagen), komfortní zóna (Luckner a Nadler), teorie osobnosti - K. Lewina.
5. Hry jako prostředek a předpoklad pro tvořivý život. Jak tvořit a obměňovat hry. Typologie her (seznamovací, aktivizační, strategické, sociální, environmentální a ekologické, globální, simulační, zpětnovazební, aj.). Hry rozvíjející myšlenkové operace a učení, především divergentní či laterální myšlení. Tzv. hry dlouhodobé (např. celotáborové a celoroční) při práci se stálými kolektivy. Práce s literárními předlohami a jejich přeměna v motivační kostru her. Příprava metodiky her na volnočasovou akci.
6. Základní principy práce se skupinou (dynamika, koheze, parakomunikace, úvodní motivace klientů, přenos, metody komunikace, ukončení, flow efekt a zóna komfortu, pravidla). Outdoorové programy, cíle programů (teamspirit events, teambuilding, management training, leadership training a další). Typy programů a jejich dramaturgie (icebreakers, dynamics, strategické hry, komunikační techniky, lanové překážky, kreativní aktivita apod.
7. Příprava a vedení akcí ve volném čase. Dělení volnočasových akcí (dle délky, způsobu realizace, atd.). Zajišťování akce v různých oblastech: výchovné, personální, hospodářsko-ekonomické, zdravotní, technické apod., právní předpisy, zákony, vyhlášky a normy při práci s dětmi a mládeží a při pořádání rozličných akcí. Bezpečnostní předpisy, Hygienické směrnice, Lesní zákon atd.

Oblast sociální patologie

8. Sociálně patologické jevy (normy a abnormality ve společnosti). Definice a vymezení jevů ohrožující jedince a společnost (poruchy chování, drogy a jiné závislosti, gamblerství, bezdomovectví, prostituce, rozvodovost, násilí v rodině, agresivní chování,

šikana, xenofobie, rasismus, suicidalita, záškoláctví, extrémní hnutí (sekty a kultury). Osobnostní a sociální důsledky ve vztahu k jedinci i společnosti. *(Prezentovat kazuistiku vybraného jevu ve společnosti a jeho negativní důsledky pro osobnost jedince, rodiny, event. společnosti.*

9. Sociálně patologické jevy - možnosti řešení – systém v ČR (prevence (primární, sekundární, terciární), represe, kontrola, náprava atd.) Systém odborných a poradenských zařízení. Ústavní a ochranná výchova. *(Student předloží vypracovaný projekt prevence vymezených negativních společenských jevů pro realizaci ve vybraném odborném zařízení a s vymezením konkrétní věkové skupiny a obhájí jeho strategii).*
10. Patologie rodiny. Rodina jako příčina rizikového chování dítěte. Rozvodovost, násilí v rodině, týrání a zneužívání dětí, syndrom CAN. Vymezení, etiologie, možnosti pomoci, zainteresovaná poradenská pracoviště a další instituce. *(Prezentovat kazuistiku sociálně problémového chování v rodinném prostředí.)*
11. Delikvence a kriminalita mladistvých. Vymezení, etiologie, klasifikace, náprava, prevence. Sociální důsledky pro dítě (mladistvého). Pojem trestného činu, materiální a formální stránka, prvky trestného činu, účel a druhy trestu. Právní úprava trestní odpovědnosti mladistvých a její rozdíly od právní úpravy týkající se obecného pachatele. Odpovědnost nezletilců za čin jinak trestný, pojem a druhy opatření, které lze za čin jinak trestný uložit. *(Student prezentuje kazuistiku jedince s delikventními projevy chování – vymezení jevu, etiologie, negativní důsledky pro osobnost jedince, jeho rodinu, event. společnost, a nastíní možnost nápravy, řešení.)*
12. Pedagog a jeho kompetence v oblasti sociálních patologií. (učitel, vychovatel, pedagog volného času, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, pedagogický, popř. romský asistent, sociální pedagog aj.). Postavení a úkoly výchovně-vzdělávacích institucí při prevenci a nápravě sociálně-patologických jevů. Minimální preventivní program. Odborná a poradenská zařízení spolupracující se školou v oblasti sociálních patologií. *(Vypracování modelové strategie řešení konkrétního sociálně patologického jevu s jasným vymezením role sociálního pedagoga při řešení vybraného problému a jeho spolupráce s odbornými pracovišti.)*

Oblast sociální práce

13. Sociální práce; definice, význam pro jedince a společnost, postavení v systému věd, základní paradigmaty sociální práce; rozdělení sociálních potřeb a otázky sociálního fungování. Etický kodex sociálního pracovníka, základní práva a povinnosti sociálního pracovníka a klienta, kritéria vztahu mezi sociálním pracovníkem a klientem. Cíle a základní ideje nového zákona o sociálních službách. Druhy sociálních služeb a standardizace.
14. Tradice sociální práce v českých zemích, charakteristika jednotlivých období od středověku po současnost (význam církví, iniciativy měst, reformy, období Rakouska-Uherska, 20. století, sociální reformy, poválečné období, 50. a 60. léta a období normalizace). Uveďte významné osobnosti. Stručně charakterizujte vývoj po roce 1989 a současné trendy v sociální práci u nás.
15. Vývoj sociální práce ve světě; uveďte významné mezníky z historického hlediska, vývoj v západních zemích (období starověku, antiky, středověku, novověk, reformace,

renesance, kapitalismus, konstituování sociální práce a zvědečt'ování oboru), významní představitelé, kteří vytvářeli podobu dnešní sociální práce. Význam náboženství pro rozvoj sociální práce (charakterizujte jednotlivá náboženství a jejich přínos k sociální práci; křesťanství, judaismus, buddhismus, islám.

16. Charakterizujte jednotlivé metody sociální práce (*případová práce, poradenství, práce s rodinou, krizová intervence, skupinová práce, terénní sociální práce, komunitní práce, streetwork, mediace, probace, přístup orientovaný na úkoly*). Vysvětlete ke vztahům k cílovým skupinám a mechanismu pomoci.
17. Syndrom vyhoření v pomáhajících profesích, náročnost sociální práce a její potřebnost v kontextu společenských problémů. Základy supervize pomáhajících profesí. Sociální prevence, definice, základní úkoly, prostředky, druhy podle obsahového zaměření a okruhu adresátů, pojetí prevence v našich podmínkách. Velká témata sociální práce ve světě (uved'te a charakterizujte), stručné zamyšlení nad vývojem sociální práce v budoucnosti.

Oblast multikulturní výchovy

18. Multikulturní výchova, její význam a poslání, základní pojmy multikulturní výchovy (stručně charakterizujte vybrané pojmy; rasismus, xenofobie, předsudek, holocaust, antisemitismus, kulturní šok, migrace, gender, inkluze). Rozved'te problematiku předsudků a stereotypů v konkrétních příkladech z praxe. Dejte do kontextu multikulturní výchovu a sociální pedagogiku. Představte národnostní menšiny žijící na území ČR, uveďte stručný historický kontext a aktuální situaci.
19. Fenomén migrace: historie a současnost ve světovém kontextu a u nás. Mezinárodní migrace: příčiny, formy/typy mezinárodní migrace, cílové skupiny migrantů. Základní rysy českého azylového systému. Výchova k toleranci a proti rasismu jako nezbytná součást pomáhajících profesí.
20. Romové, historie a současnost, řešení romské otázky v oblasti pedagogické práce, soužití v rámci majoritní skupiny. Romové a multikulturní výchova, vzdělávací programy zaměřené na integraci romského obyvatelstva a jejich naplňování v rámci společnosti. Pojem diskriminace směrem k sociálně znevýhodněným skupinám (*v kterých oblastech mohou být tyto skupiny diskriminovány a jaké to může mít důsledky pro jedince a společnost*).
21. Náboženská nesnášenlivost, antisemitismus, extremismus - stručně a výstižně charakterizujte současnou situaci v ČR a evropských státech z hlediska náboženského extremismu, náboženské nesnášenlivosti, antisemitismu a islamofobie. Stručně začleňte do historického kontextu. Jakým způsobem může v těchto situacích vypomoci sociální pedagogika? Nastiňte možná řešení.
22. Extremismus v ČR - stručně charakterizujte různé druhy extremismu a představte aktuální situaci v ČR. Vysvětlete pojmy: extremismus, fundamentalismus, radikalismus, nacismus, komunismus, anarchismus, ekoterorismus. Objasněte dopad extremismu na výchovu mladé generace.

Oblast sociální politiky

23. Pojetí a předmět sociální politiky. Základní principy, cíle, pojmy sociální politiky, její struktura, význam, institucionální základna, funkce a nástroje sociální politiky.
24. Sociální stát: definice, Esping-Andersenova typologie modelů sociálního státu (redistributivní, korporativní, reziduální, jihoevropský. Uvedení příkladů negativních sociálních událostí jedince a jejich řešení v kontextu principů sociálního státu.
25. Globalizace v kontextu sociální politiky. Kontroverze mezi ekonomickou a sociální dimenzí sociální politiky, kontroverze mezi národní a nadnárodní dimenzí sociální politiky. Pojmy (glocalizace, globalismus, globalita, virtuální toky, simultánní čas), aktéři globalizace (instituce, osobnosti), problémy globalizace a jejich řešení (vyložené sociální skupiny). Omyly globalismu dle U. Becka (černý, zelený, rudý protekcionismus), příklady rizikové společnosti dle U. Becka.
26. Charakteristika politiky zaměstnanosti a její cíle. Specifika trhu práce, charakteristika nezaměstnanosti a její důsledky. Přirozená nezaměstnanost. Úřad práce a jeho funkce. Příklady diskriminace v přístupu do zaměstnání.
27. Charakteristika financování systému důchodového zabezpečení, důchodového pojištění a penzijního připojištění. Cíle důchodového zabezpečení, pojmy (valorizace, inflace, stagflace, financionalizace). Vysvětlení aspektů důchodové reformy v ČR (příčiny, realizace, důchodové fondy).
28. Sociální zabezpečení: systém státní sociální podpory, sociální péče, sociálních služeb a sociální pomoci, nástroje, principy a příklady dávek. Zabezpečení chudých a dezintegrovaných.
29. Charakteristika vzdělávací politiky, její cíle a financování (investice do vzdělání, hnutí akontability, teorie endogenního růstu). Rozdíl mezi vzděláním a kvalifikací. Koncept učící se společnosti, kurikulární standardy, vzdělání a sociální spravedlnost (Rawlsova teorie spravedlnosti), rovné šance ke vzdělání (rovnost v přístupu, rovnost podmínek, vyrovnávání výsledků), internacionalizace ve vzdělávání, problém selekce ve vzdělávání.
30. Rodinná politika. Proměny podoby rodiny v postmoderní době. Systémy státní sociální podpory rodiny: mateřská dovolená (peněžitá pomoc v mateřství) a rodičovská dovolená (rodičovský příspěvek), daňová zvýhodnění. Formy ústavní výchovy a pěstounská péče.

Literatura:

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA – obecná část

- BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika*. Vybrané problémy. Bratislava: FF UK, 1994.
- BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-381-4.
- BERGER, P. I.; LUCKMAN, T. *Sociální konstrukce reality*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 2448 s. ISBN 80-7178216-5.
- BAUMAN, Z. & MAY, T. *Myslet sociologicky*. Praha: Slon, 2004.

- BECK, U. *Riziková společnost. Na cestě k jiné modernitě*. Praha: Slon, 2004.
- BERGER, P. L. *Pozvání do sociologie. Humanistická perspektiva*. Barrister & Principal, 2003.
- BUDIL, I. T. *Za obzor západu. Proměny antropologického myšlení od Isidora se Sevilly po Franze Boase*. Praha: Triton, 2001.
- BUDIL, I. T. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. 4. vyd. Praha: Triton, 2003.
- ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie. Příbuzenství, národní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008.
- GELLNER, E. *Nacionalismus*. Brno: CDK, 2003.
- HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha: Panorama 1989.
- HOPF, A. *Sociální pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: UKP PdF, 2001. 181 s. ISBN 80-7290-053-6.
- HROCH, M. *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Slon, 2009.
- HRADEČNÁ, M. a kol. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: UK, 1995. ISBN 80-7184-015-7.
- JŮVA, V. sen. & jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5.
- JŮVA, V. a kol. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.
- *Dětská práva*. Dokument OSN. Praha, PÚ JAK 1991.
- KELLER, J. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Slon, 2011.
- KRATOCHVÍL, S. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha: Galén, 1995. ISBN 80-85824-20-5.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-657-8.
- KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí, výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2002. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KUHN, T. S. *Struktura vědeckých revolucí*. Praha: OIKOYMENH, 1997. 206 s. ISBN 80-86005-54-2.
- MAŇÁK, J. a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno: MU, 1994.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: MU, 1995. ISBN 80-210-1070-3.
- MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Brno: PÚAV, 2001. 99 s. ISBN 80-85834-77-4.
- MRHAČ, J. *Řízení výchovy a vzdělávání*. Ostrava: OU, 1997. ISBN 80-7042-115-0.
- MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. - Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2511-5.
- NOVOTNÁ, V., Schimerlingová, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: UK, 1992. ISBN 80-7066-483-5.
- MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-52-3.
- PARRY, J., CARRINGTON, G. *Čelíme šikanování*. Praha: IPP, 1995.
- PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium, 1995. ISBN 80-85498-27-8.
- PELIKÁN, J. *Základy pedagogického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-65-6.
- POPPER, K. R. *Logika vědeckého zkoumání*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1997. s. 617. ISBN 80-86005-45-3.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická evaluace*. Brno: CDVU MU, 1996. ISBN 80-210-1333-8.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2001.
- PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, 1998, 2001.
- PŘADKA, M.; KNOTOVÁ, D. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1946-8.

- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha: SPN, 1992.
- SPOUSTA, V. a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: MU, 1994. ISBN 80-210-1007-X.
- SPOUSTA, V. a kol. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: MU, 1994. ISBN 80-210-1275-7.
- *Sociální a kulturní antropologie*. Sociologický ústav AV ČR. Praha: Sociologické nakl. Slon, 2000. ISBN 80-85850-29-X.
- *Sociologické pojmosloví*. Sociologický ústav AV ČR. Praha: Sociologické nakl. Slon, 2000. ISBN 80-85850-03-6.
- STRAUSS, A.; CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Brno: Sdružení podané ruce, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
- STŘELEČEK, S. a kol. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Praha: Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-84-8.
- SVĚTLÍK, J. *Marketing školy*. Zlín: EKKA, 1996. ISBN 80-902200-8-8.
- SVOBODOVÁ, J. - JÚVA, V. *Alternativní školy*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-19-2.
- VELINSKÝ, S. *Individuální základy sociální pedagogiky - pokus o vymezení oboru a úkolu*. - Brno: Nové školy, 1927.
- VÍTKOVÁ, M. *Integrativní školní (speciální) pedagogika*. Brno: MSD, 2003. ISBN 80-214-2359-5.
- VÍTKOVÁ, M. (ed.) *Otázky speciálně pedagogického poradenství. Základy, teorie, praxe*. Brno: MSD, 2003. ISBN 80-86633-08-X.
- VODÁKOVÁ, A.; VODÁKOVÁ, O.; SOUKUP, V. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: SLON a AV ČR, 2000. s. 175, ISBN 80-85850-29-X.

Základní literatura z oblasti PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU

- MILLAROVÁ, S. *Psychologie hry*. Praha: Panorama, 1978. 353 s.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-006-9.
- NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. (a pozdější vydání). ISBN 80-7178-295-5.
- PŘADKA, M. a kol.: *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: MU, 1998. ISBN 80-210-1946-8.
- PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin sociální pedagogiky*. Brno: MU, 1998.
- VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.
- Virtuální studovna katedry sociální pedagogiky PdF MU [online] <http://www.ped.muni.cz/wsocedu/>
- Informační centrum pro dětskou rekreaci [online] <http://www.borovice.cz/>
- Informační systém mládeže [online] <http://www.adam.cz/>
- Informačních server pro příznivce prožitkových sportů [online] <http://www.outdoor.cz/>
- Server prvního lanového centra v ČR [online] <http://www.lanovecentrum.cz/>

Základní literatura z oblasti METODOLOGIE SOCIÁLNÍ a PEDAGOGICKÉ

- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- POPPER, K., R. *Logika vědeckého bádání*. Praha: OIKOYMENH 1997. ISBN 80-86005-45-3.
- KERLINGER, FRED, N. *Základy výzkumu chování: pedagogický a psychologický výzkum: Foundations of behavioral research (Orig.)*. 1. vyd. Praha: Academia, 1972. 705 s.
- LEVY, DAVID, J.: *Realismus. Pojednání o interpretaci a společenské realitě*. Brno: Proglas, 1993. 189 s.
- GOULD, STEPHEN, J.: *Jak neměřit člověka*. (Pojednává o výzkumu a jejich důsledcích v sociální realitě). Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-168-9.

- HENDL, J.: *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-549-3.

Doplňující literatura:

- GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996. 130 s. ISBN 80-85931-15.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998.
- 257 s. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-7067-798-8.

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ PATOLOGIE

- ČECH, T. *Škola a sociálně patologické symptomy v projevech žáků*. In STŘELEČEK, S. (ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy*. Brno: MSD, 2002. ISBN 80-86633-00-4.
- HRČKA, M. *Sociální deviace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-68-0.
- KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-71781-231.
- MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.
- MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno: MU, 2001. ISBN 80-210-2511-5.
- NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-432-X.
- ONDREJKOVIČ, P. aj. *Sociální patolológia*. Bratislava: Veda, 2001. ISBN 80-224-0685-6.
- ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.

Základní literatura z oblasti MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. 1. vyd. Praha: ISV, 2001. 211 s. ISBN 80-85866-72-2.
- ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 203. s. ISBN 80-7178-285-8.
- ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. 1. vyd. 144 s. ISBN 80-7178-250-5.

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ PRÁCE

- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-318-8.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-71782-262.
- MATOUŠEK, O. *Práce s rizikovou mládeží*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ POLITIKA

- BECK, U. (2011). *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně (2. vyd.)*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- BECK, U. (2007). *Co je to globalizace?: omyly a odpovědi*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).
- FOSTER, J. B., & MAGDOFF, F. (c2009). *Velká finanční krize: příčiny a následky*. Všeň: Grimmus.
- KREBS, V. (1997). *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia.
- KOLDINSKÁ, K., & ŠTEFKO, M. (2011). *Sociální reformy ve střední Evropě - cesta k novému modelu sociálního státu?* Praha: Auditorium.
- MYŠIČKA, S. (2014). *John Rawls a teorie mezinárodní spravedlnosti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- PAZLAROVÁ, H. (2016). *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. *Znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské*

spolupráce. BRNO: PAIDO 2003. ISBN 80-7315-048-4.

- POTŮČEK, M. a kol. *Vize rozvoje ČR do roku 2015*. Praha: Gutenberg, 2001. (www.vizecr.fsv.cuni.cz).
- TOMEŠ, I. (2014). *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha.
- TOMEŠ, I. (2010). *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál.
- VEČEŘA, M. *Sociální stát. Východiska a přístupy*. Praha: Slon, 2001. ISBN 80-85850-16-8.
- *Zákony: o sociálním zabezpečení, o životním minimu, o státní podpoře, o svobodném přístupu k informacím atd.*

Elektronické zdroje:

- www.mpsv.cz
- www.fhs.jinonice.cuni.cz
- www.europa.eu.int
- www.ecn.cz

2) PEDAGOGIKA

1. Pedagogika a její místo mezi vědami, struktura pedagogiky jako oboru, členění pedagogických disciplín, znaky, pojmy, institucionální základna.
2. Charakteristika cíle jako základní pedagogické kategorie. Bloomova taxonomie (struktura, smysl, revize, příklad). Kritéria správného definování výukového cíle.
3. Didaktické prostředky v činnosti vybraných pedagogů (Melanchton, Montessori, Freinet, Fröbel).
4. Didaktické principy a zásady v činnosti vybraných pedagogů (Quintilianus, Komenský, Rousseau, Basedow).
5. Didaktické metody v činnosti vybraných pedagogů a pedagogických směrů (scholastika, jezuité, Herbart, Příhoda).
6. Organizační formy výuky v činnosti vybraných pedagogů (Sókratés, Locke, Makarenko, Neill).
7. Charakteristika doby a výchovy v antice (starověké Řecko, Řím): postavení mužů, žen a dětí, athénská společnost a sociální vyloučení, kalogathia a její historická podoba, Platón a mýtus o jeskyni, stoicismus a jeho učení, idea rovnosti lidí.
8. Charakteristika doby a výchovy ve středověku: význam vzdělanosti a kultury v raně středověké Evropě, volný čas ve středověku (svátky, hry, požitky těla), vzdělanost a vyloučení, církevní řády a vzdělání, scholastika (Abélard, Akvinský), vznik a podstata univerzit.
9. Charakteristika novověku a vzniku moderního vzdělání: situace v Evropě v 1. polovině 17. století v rámci vzniku centralizované správy moderních států, hledání jistoty poznání v sobě a barokní pocit (Labyrint světa a ráj srdce), vznik moderní vědy (karteziánská soustava R. Descartese). Reforma lidové kultury (působení katolických a protestantských kněží na lidové vrstvy, hermeneutika, humanismus).
10. Doba reformace a protireformace na pozadí výchovy: novověký obrat ve výchově, Jednota bratrská a Komenského pansofia a pampedia, piaristický a jezuitský řád, jansenisté.
11. Osvícenství a jeho vliv na výchovu a vzdělání: Rousseau jako kritik doby, Locke, encyklopedisté (Diderot), filantropisté (Basedow) a moderní paradigma ve vzdělávání, charakteristika činnosti tzv. Společností.
12. Charakteristika moderny a vznik školské soustavy moderních států: povinná školní docházka, první státní systémy všeobecného školství, Herbart a herbartismus.
13. Činnost sociálních utopistů v 19. století (R. Owen), edukační působení J. H. Pestalozziho, F. Fröbela, L. N. Tolstého.

14. Vznik a vývoj alternativních směrů v pedagogice: pragmatická pedagogika (Dewey), freinetovská pedagogika.
15. Vznik a vývoj alternativních směrů v pedagogice: spiritualistická pedagogika (walfdorská pedagogika, Steinerova anthroposofie, camphill, novotomismus).
16. Vznik a vývoj alternativních směrů v pedagogice: pedagogika Montessori (koncepte, spis Tajuplné dětství), daltonská výuka.
17. Charakteristika Příhodovy jednotné vnitřně diferencované školy. Dílo V. Příhody, spor o pojetí československé pedagogiky po r. 1918 (filosofická pedagogika versus experimentální pedagogika).
18. Pedagogika v současné době: pozdní moderna, tekutá a informační společnost, masifikace terciárního vzdělání, prolínání tradiční a alternativní pedagogiky, antiautoritativní pedagogika (A. S. Neill), antipedagogika H. von Schoenebecka a postmoderní situace.
19. Trendy v současné pedagogice (cíle, vize, reformy kurikula). Kooperativní výuka (Kasíková), zkušenostně reflektivní učení (Kolb, Korthagen), autentické učení, pedagogika zážitku (Hahn, Jirásek).
20. Inkluzivní vzdělávání v ČR. Vzdělávání a sociální spravedlnost: Socioekonomické prostředí a vliv na sociální inkluzi, teorie determinovanosti kognitivních schopností (Jensen, Bertstein, Bloom, Bourdieu), rovný přístup ke vzdělání, konstrukt sociálně znevýhodněný žák.
21. Kurikulum (definice, institucionální základna, trendy). Charakteristika a vize rámcového vzdělávacího programu (klíčové kompetence, průřezová témata, očekávané výstupy).
22. Škola jako součást společnosti a jako specifická organizace (příklady, srovnání s obchodní firmou). Management školy (modely řízení, činnost ředitele, leadership).

Literatura:

Povinná literatura (student musí během SZZ prokázat velmi dobrou znalost následujících textů)

- CIPRO, Miroslav. (2002). *Galerie světových pedagogů: encyklopedie. Prameny výchovy*. Praha: M. Cipro.
- KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2007. (dostupné na http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf)
- PRŮCHA, Jan. (2009). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.

Doporučená literatura k výběrovému studiu k SZZ:

- BERTRAND, Y. Soudobé teorie vzdělávání. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-216-5.
- BREZINKA, W. *Východiska pro poznání výchovy*. Brno: L. Marek, 2001.
- FISHER, R. Učíme děti myslet a učit se. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-120-7
- FLOSS, P. *Poselství J. A. Komenského současné Evropě*. Brno: Soliton, 2005.
- FONTANA, J. (2001) *Evropa před zrcadlem*. Praha: Lidové noviny.
- GAARDER, J. (1996) *Sofin svět*, Košice.

- GARIN, E. (2003) *Renesanční člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.
- GIARDINA, A (2014). *Římský člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.
- GRENZ, S. J. (1997) *Úvod do postmodernismu*. Praha: Návrat.
- IM HOF, U. (2001). *Evropa a osvícenství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- KASPER, T. & KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008.
- KORTHAGEN, F. A. J. Jak spojit praxi s teorií: didaktika realistického vzdělávání učitelů. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-221-5.
- KYRIACOU. CH. Klíčové dovednosti učitele. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-434-2 (brož.)
- LE GOFF, J. (1999) *Středověký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.
- LIESSMANN, K.P. Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění. Praha: Academia, 008. ISBN 978-80-200-1677-5 (váz.)
- NEHYBA, Jan. Reflexe v procesu učení: desetkrát stejně a přece jinak--. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6489-8.
- PASCH, M. Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-054-2
- PETTY, G. Moderní vyučování. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-427-4.
- POL, M. Škola: organizace běžná, specifická či snad pospolitost? In: *Studia paedagogica*, roč. 1998-1999. U 3-4. Brno: FF MU, 2000, s. 59-80.
- PRŮCHA, J. Učitel. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.
- PRŮCHA, J. Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-977-1 (brož.)
- RICÉ, P. a J. VERGER. (2011). *Učitelé a žáci ve středověku*. Praha: Vyšehrad.
- RÖHNER, R. a H. WENKE. (2003). *Daltonské vyučování: stále živá inspirace*. Brno: Paido.
- SCHOENEBECK, H. Škola s přívětivou tváří: skutečnost a představa: Schule mit menschlichen Antlitz : Realität und Vision (Orig.). Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001. 81 s. ISBN 80-7194-404-1.
- STROUHAL, Martin. Teorie výchovy: k vybraným problémům a perspektivám jedné pedagogické disciplíny. Praha: Grada, 2013. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4212-0.
- ŠTECH, S.. (1992). *Škola stále nová: Freinetova "moderní škola": MCE - hnutí pedagogické kooperace: GFEN - Francouzská skupina Nové výchovy*. Praha: Karolinum.
- ŠTRYNCLOVÁ, Gabriela. Summerhill: model antiautoritativní výchovy. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2003. ISBN 80-7194-541-2.
- TRETERA, I. (2006). *Nástin dějin evropského myšlení: od Thaléta k Rousseauovi*. Praha: Paseka.
- VÁŇOVÁ, R. (1995). *Československé školství ve 30. letech: (Příhodovská reforma)*. Praha: Pedagogická fakulta UK.
- VERDON, Jean. (2003). *Volný čas ve středověku*. Praha: Vyšehrad.
- VERNANT, J.-P. (2005) *Řecký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.
- VILLARI, R. (2004) *Barokní člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.

3) APLIKOVANÁ PSYCHOLOGIE

1. Psychologie a její vývoj jako vědecké disciplíny. Hlavní psychologické obory a jejich charakteristika. Praktické úkoly psychologie. Profese psychologa. Etický kodex psychologa. Vztah psychologie k jiným vědám (např. k filozofii, pedagogice, sociologii, biologickým vědám a medicíně). Využití psychologie v sociální pedagogice.
2. Základní psychologické koncepce: hlubinná psychologie, tvarová psychologie, behaviorismus, humanistická psychologie a jejich současné hodnocení. Moderní psychologické koncepce: transpersonální psychologie, konstruktivismus, kognitivní metafora v psychologii apod.
3. Kognitivní psychologie. Architektura kognitivního systému. Kognitivní procesy (vzestupné x sestupné). Čítí a vnímání. Asociace a asociační zákony. Kognitivní styl. Poruchy vnímání. *(Využití diagnostikovaného kognitivního stylu při doučování klienta.)*
4. Myšlení a myšlenkové operace. Indukce, dedukce, abdukce. Názorné a nenázorné v kognitivních procesech. Konvergentní a divergentní myšlení. Poruchy myšlení. Myšlení a řeč. Poruchy řeči z psychologického hlediska. Afázie. *(Popište práci s piktogramy u řečově postiženého klienta.)*
5. Psychologie paměti. Fáze, druhy a typy paměti. Paměť a učení. Dlouhodobá a krátkodobá paměť. Aktivní paměť. Zapamatování a zapomínání. Trénink paměti. Poruchy paměti. *(Jakým způsobem můžeme v rámci volnočasových aktivit rozvíjet paměť klienta.)*
6. Kategorie učení v psychologii. Druhy učení (senzitiace, habituace, imprinting, klasické podmiňování, operantní podmiňování, sociální učení). Učení a motivace. Zákony učení. Transfer. Psychologické otázky poruch učení. *(Jak zvýšit motivaci k učení u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí?)*
7. Pozornost a vědomí, jejich vymezení v psychologii. Vlastnosti pozornosti. Úmyslná a neúmyslná pozornost. Stupně vědomí. Poruchy vědomí a pozornosti. *(Přibližte možnosti, strategii a metody práce s hyperaktivním dítětem.)*
8. Tři klasické hlavní proudy v psychologii 20. století a související teorie osobnosti. Psychoanalýza a hlubinná psychologie, behaviorismus, celostní a humanistická psychologie. Související klasické psychologické koncepce a teorie osobnosti spojené se jmény: Watson, Hull, Freud, Jung, Adler, Erikson, Horneyová, Lewin, Maslow, Frankl, Rogers. *(Srovnejte teorie osobnosti v hlavních rysech.)*
9. Moderní teorie osobnosti. Dispoziční a rysové teorie, kognitivní psychologie, konstruktivismus, lexikální model osobnosti, transpersonální psychologie. Allport, Cattell, Eysenck, Leary, Murray, Piaget, Kelly, teorie Big Five *(Srovnejte teorie osobnosti v hlavních rysech.)*

10. Emoce, chápání emocí a citů v psychologii. Klasické a moderní teorie emocí. Psychofyziologie emocí. Klasifikace emocí. Afekt a nálada. Poruchy emocionality. Kultivace emocí. *(Vysvětlete interkulturní rozdíly v projevu a prožívání emocí.)*
11. Motivace a vůle. Aktivační faktory osobnosti (zájmy, potřeby, hodnoty, ideály). Motivy a jejich klasifikace. Pojem incentive. Aspirace. Vůle a volní vlastnosti osobnosti. Pojem vůle v různých filozofických pojetích. Svoboda vůle. Impulzivní x volní jednání. Formování cílů a záměrů jednání. Poruchy vůle. *(Popište motivační aspekt hodnotové orientace příslušníka národnostní menšiny.)*
12. Schopnosti. Klasifikace schopností. Vlohy a schopnosti. Nadání, talent. Inteligence. Klasické a moderní teorie inteligence. Měření inteligence. Poruchy inteligence. Vliv prostředí na inteligenci. *(Popište význam přípravných tříd, tzv. nultých ročníků ZŠ.)*
13. Emoční inteligence. Sociální inteligence. Potřeba vzniku těchto pojmů. Co zahrnují? Koncept emoční inteligence Petera Saloveye. IQ versus EQ. Gardnerovo pojetí inteligence.
14. Temperament a charakter. Používání těchto pojmů v psychologii. Klasifikace temperametu. Vývoj temperamentu v průběhu života. Klasifikace charakteru. Vývoj charakteru v průběhu života. Charakterové vlastnosti. Kultivace temperamentu a charakteru. *(Přibližte možnosti kultivace charakteru v práci sociálního pedagoga.)*
15. Kategorie vývoje v psychologii. Předmět ontogenetické psychologie. Zákony vývoje. Biologické a sociální ve vývoji člověka. Periodizace psychického vývoje (uvedte a srovnajte alespoň dvě různá pojetí. *(Vysvětlete podrobně Eriksonovu periodizaci psychického vývoje.)*
16. Období novorozence, kojence a batolete z hlediska psychologie. Deprivace a subdeprivace. Psychologické charakteristiky předškolního věku. Dětská hra a kresba. Školní zralost. *(Přibližte možnosti práce sociálního pedagoga s dětmi předškolního věku.)*
17. Psychologické otázky období mladšího školního věku a pubescence. Psychologie morálního vývoje. Diagnostika psychického vývoje. *(Zamyslete se nad možnostmi využití PC v diagnostice dospívajících.)*
18. Psychologie adolescence, rané dospělosti a dospělosti. Profesionální orientace. Psychologické otázky sexuality a její vývoj. *(Pokuste se popsat na základě zkušeností z praxe vývoj identifikace s rolí u jednoho klienta.)*
19. Psychologie a psychohygienu rodiny. Konstelace členů rodinné struktury. Typologie rodin. Diagnostika rodiny. *(Působení sociálního pedagoga v azylových domech pro matky v tísní.)*

20. Psychologie stáří a stárnutí. Stárnutí a psychické funkce. Aktivní stáří. Normální a patologické stárnutí. Sociálně-psychologické problémy stárnutí. (*Uplatnění sociálního pedagoga v domovech pro seniory, možnosti práce sociálního pedagoga v LDN a hospicích.*)
21. Sociální psychologie jako spojnice mezi psychologií a sociologií. Hlavní oblasti sociální psychologie. Socializace. Jedinec a sociální prostředí. Vliv sociálního prostředí na utváření osobnosti. Sociální chování.
22. Sociální skupina, její struktura a dynamika. Klasifikace skupin. Sociální role. Typologie sociálních rolí ve skupině. Vliv skupiny na chování jejích členů. Sociometrie. (*Objasněte úskalí interpretace sociometrických dat ve školní třídě a následné možnosti terapie skupiny.*)
23. Sociální percepce. Percepční stereotypy. Atribuce. Utváření obrazu o jiném člověku. Postoje a jejich funkce. Formování a změny postojů. Předsudky. Vznik předsudků.
24. Obecná psychopatologie. Syndrom x symptom. Poruchy jednotlivých kognitivních procesů. Poruchy emotivity. Poruchy vůle.
25. Norma a normalita. Mezinárodní klasifikace nemocí. Víceosá diagnostika. Přehled klinických diagnóz kategorie F (psychické poruchy). Proměna obrazu duševní nemoci v historii psychiatrie. Typy péče o duševně nemocné. Vliv sociálního prostředí na duševně nemocné.
26. Organické duševní poruchy (F00-F09). Duševní poruchy vyvolané účinkem psychoaktivních látek (F10-F19). Uveďte prevalenci, etiopatogenezi, klinický obraz, možnosti léčby a prognózu k danému onemocnění.
27. Schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy (F20-F29). Afektivní poruchy (F30-F39). Uveďte prevalenci, etiopatogenezi, klinický obraz, možnosti léčby a prognózu k danému onemocnění. Neurotická porucha, poruchy vyvolané stresem (F40-F48). Behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory (F50-F59). Uveďte prevalenci, etiopatogenezi, klinický obraz, možnosti léčby a prognózu k danému onemocnění.
28. Poruchy osobnosti a chování u dospělých (F60-F69). Mentální retardace (F70-F79). Uveďte prevalenci, etiopatogenezi, klinický obraz, možnosti léčby a prognózu k danému onemocnění.
29. Diagnostická činnost a diagnostická metoda; předmět a subjekt diagnostiky. Hlavní kategorie proměnných v diagnostice. Zásady práce s diagnostickými metodami. Užití diagnostiky v praxi: cíle a postupy, strategie.
30. Klasifikace diagnostických metod. Klinické a testové metody. Psychometrické vlastnosti testů. Co lze měřit testem? Zohlednění sociálního prostředí při využívání testových metod.
31. Rozvoj osobnosti, osobnostní a sociální růst a sebevýchova. Autoregulace. Sebepoznání a self-esteem. Zrání osobnosti. Práce se skupinou v rámci rozvoje osobnostní a sociální

kompetence (dynamika, koheze, parakomunikace, úvodní motivace klientů, přenos, metody komunikace, ukončení, flow efekt).

Literatura:

- ATKINSONOVÁ, R. L. aj. *Psychologie*. Praha: 1995.
- BALCAR, K. *Úvod do studia psychologie osobnosti*. Praha: SPN, 1983.
- ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001.
- EYSENCK, M. W.; KEANE, M. T. *Kognitivní psychologie*. Praha: Academia, 2008.
- GJURIČOVÁ, Š.; KUBIČKA, J. *Rodinná terapie. Systemické a narativní přístupy*. Praha: Grada Publishing, 2003.
- GOLEMA, D. *Emocionální inteligence*. Praha: Columbus, 1998.
- HAMILTON, I. S. *Psychologie stárnutí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-7178-274-2.
- HANUŠ, H. *Obecná psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1997. 182 s. ISBN 80-7184-382-2.
- HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. 2003
- HEWSTONE, M.; STROEBE, W. (ed.). *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. 769 s. ISBN 80-7367-092-5.
- HOSKOVEC, J. aj. *Psychologie XX. století*. Praha: Karolinum, 2002.
- KERLINGER, F. N. *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia, 1972.
- KOHOUTEK, R. *Základy užité psychologie*. Brno: Cerm, 2002.
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 1997.
- LANGMEIER, J; BALCAR, K.; ŠPITZ, J. *Dětská psychoterapie*. Praha: Portál, 2003.
- LANGMEIER, J; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-1.
- MACEK, P. *Adolescence*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003. 143 s. ISBN 80-7178-747-7.
- MAREŠ, J. *Styly učení*. Praha: Portál, 1997. ISBN 8071782467.
- NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: 1997.
- NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003.
- NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha: 1998.
- PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Praha: Portál, 1997.
- PIAGET, J.; INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2001. 143 s. ISBN 80-7178-608-X.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-631-4.
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2., přeprac. vyd., v Portál. Praha: Portál, 2004. 390 s. ISBN 80-7178-829-5.
- SMEKAL, V. *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: Barriser&Principál, 2002.
- SOJÁK, P., a kol. *Kuchařka pro lektory zážitkově orientovaných kurzů aneb (Ne)vaříme z vody*. Brno: MUNI. 2015.
- STERNBERG, R. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál. 2002.
- STRAUSS, CORBINOVÁ. *Základy kvalitativní metodologie*. Brno: Lata, 1999.
- SVOBODA, M.; ČEŠKOVÁ, E.; KUČEROVÁ, H. *Psychopatologie a psychiatrie pro psychology*. Praha: Portál, 2006. 320 s. ISBN 80-7367-154-9.
- ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004. 247 s. ISBN 80-246-0877-4.
- ZVOLSKÝ, P. *Speciální psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 206 s. ISBN 80-7184-203-6.
- ZVOLSKÝ, P. *Obecná psychiatrie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. 192 s. ISBN 80-7184-690-2.